

СТ А Н О В И Щ Е

от

проф. д-р Мариана Карагъзова-Финкова – преподавател

в Софийски университет „Свети Климент Охридски”,

член на научно жури

в процедура за присъждане на образователната и научна степен

„Доктор”

на основание Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“

с кандидат

Мария Георгиева Хаджипетрова-Лачова –

докторант на самостоятелна подготовка

в научна област 3. Социални, стопански и правни науки,

професионално направление 3.6. Право (Международно право и международни отношения)

с дисертационен труд на тема:

**„ПОЛИТИКАТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В СРЕДИЗЕМНОМОРСКИЯ
РЕГИОН”**

В качеството си на външен член на научното жури представям следното становище:

1. Законови изисквания относно процедурата и дисертационния труд

Процедурата е открита и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски”. В рамките на законовия срок са представени изискуемите документи и дисертационният труд.

Кандидатът Мария Хаджипетрова-Лачова отговаря на изискванията по чл. 6 ЗРАСРБ и правилниците по прилагането му:

- Притежава образователно-квалификационна степен „магистър” ;
- Осъществил е самостоятелна подготовка, съгласно изискванията на Закона и правилниците и е положил изискуемите изпити;
- Представил е всички изискуеми документи;
- Представил е непубликуван дисертационен труд;
- Представил е публикации;
- Отчислен е с право на защита.

Съгласно с чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав на Република България и чл. 27 от Правилника за прилагането му, дисертационният труд трябва да съдържа *научни или научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и да показва, че кандидатът притежава *задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания*. В съответствие с чл. 27 (2) от същия Правилник, дисертационният труд трябва да бъде представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено, в което докторантът е осъществил изследването. Дисертационният труд трябва да съдържа: заглавна страница; съдържание, увод; изложение; заключение – резюме на получените резултати; библиография. Констатирам, че и тези законови изисквания са изпълнени.

2. Относно обема, структурата и научния апарат на дисертационния труд

1.1. Представеният дисертационният труд съдържа всички задължителни елементи, характеризира се с балансирана структура и се състои от увод, три глави, заключение и библиография.

Дисертацията е в обем от 239 страници, в това число приложенията и библиографията. В дисертационния труд са направени 318 бележи под линия, съставляващи разгърната схема на научния апарат. Пет приложения илюстрират изложението. Към труда е добавена и библиографична справка на използваната и цитирана литература, която съдържа общо 157 заглавия на български, руски, френски, и английски език.

Научната задача – или целта на изследването – е **проследяването на развитието на средиземноморската политика на Европейския Съюз (ЕС) във всичките и етапи, като се изведат нейните особености и приоритети, основните механизми и инструменти за сътрудничество; анализират се силните и слабите страни на всички европейски инициативи по отношение на южните партньори, както и е очертават перспективите в партньорството между двата региона.** Приемам, че научната задача е изпълнена.

Представеният за защита дисертационен труд се характеризира с **висока степен на актуалност** – посветен е на политиката на Европейския съюз в Средиземноморския регион, върху която в последните години оказват влияние събития като „Арабската пролет“, гражданската война в Сирия и дейността на екстремистката групировка „Ислямска държава“.

Изложението на **Глава първа** започва с изясняването на понятието Средиземноморски регион. Анализът на различните географски, исторически и политически термини, които се припокриват при описанието на региона, показва, че в световната научно-изследователска литература не съществува консенсус относно точните им граници. В тази връзка следва да се уточни, че под използвания географски термин „Средиземноморски регион“ в

изследването се има предвид югоизточните средиземноморски държави, които са страни по Декларацията от Барселона.

Аналитично е представен процесът на деколонизацията, като са открити два основни етапа, обуславящи в цялостта си появата на т.нар. „Трети свят“ (термин, въведен от френския историк и социолог Алфред Соби). Освободилите се от колониално владичество страни обявяват волята си за независимост, мирно съвместно съществуване и желанието си, отношението към тях да бъде не просто като към обект на международната политика. Изтъква се фактът, че съперничеството за власт и влияние в неевропейския свят между СССР и САЩ, в периода на Студената война, рефлктира особено остро в Средиземноморския регион.

В изследването се поддържа виждането, че разпадането на Съветския съюз през 1991 г. не допринася за завръщането на Близкия изток към стабилността. Направена е констатацията, че започналият през 1995 г. процес от Барселона също не се развива с очакваните темпове. Аргументирано е изложена позицията, че наличието на авторитарни и корумпирани режими в много от южносредиземноморските държави затруднява процеса на политически и икономически реформи и довежда до революциите в Тунис и Египет и до размирици в други държави в региона, известни като „Арабската пролет“. Докторантката подчертава, че като цяло тя носи със себе си рискове за Средиземноморската политиката на ЕС и е необходимо в бъдеще Съюзът изрично да се съобразява със специфичните особености на тези държави.

Втора глава проследява зараждането и развитието на средиземноморската политика на ЕС. Докторант Хаджипетрова разграничава три етапа в развитието на Средиземноморската политика на ЕО/ЕС:

- Периодът 1960-1995 г., в който преобладават двустранните споразумения между Общността и отделните средиземноморски държави;
- Периодът след 1995 г. до началото на новото хилядолетие, който се характеризира с приемането на **Декларацията от Барселона** през 1995 г. и развитието на **Евро-средиземноморското партньорство**. Акцентът в научната разработка е поставен върху трите измерения на Евро-средиземноморското сътрудничество: дефиниране на общо пространство на мир и политическа стабилност, изграждане на зона на споделен просперитет чрез икономическо и финансово партньорство и сближаване на народите чрез сътрудничество в социалната, културната и хуманитарната сфери.
- Периодът след 2003 г., който се характеризира с две инициативи: **Европейската политика на съседство**, която в южното си измерение обхваща държавите от Средиземноморския регион и **Съюзът за Средиземноморието** от 2008 г. Последната се основава върху целите и направленията на Евро-Средиземноморското партньорство, но е по-широко като географски обхват и поставя по-голям акцент върху многостранното сътрудничество и развитието на регионалната интеграция.

Трета глава се съсредоточава върху факторите, които оказват влияние върху отношенията ЕС – Средиземноморски регион. Авторката разглежда многобройни и разнообразни фактори като Договорът от Лисабон, последните разширявания на Съюза, финансовата и икономическа криза от 2008 г., Арабската пролет и др. Поддържа се, че слабата интеграция в световната икономика, т.е. това, което се считаше недостатък, по време на

глобалната финансова криза се превръща в предимство за държавите от Южното Средиземноморие. По отношение на Арабската пролет докторантката счита, че тя води до редица дестабилизиращи процеси от военнополитически и социално-икономически характер в държавите от южната част на Средиземно море, като същевременно критично отбелязва, че Европейският съюз до известна степен също има принос за тези процеси.

В дисертацията се прави извод, че в резултат на финансовата и икономическа криза, а също така и на конфликтните ситуации по време на „Арабската пролет“, се засилва миграционният натиск върху Съюза и в частност върху южните му държави-членки. В научното изследване се поставя акцент върху новите форми на взаимодействие, които ЕС извежда на преден план, и подробно разглежда „Глобалния подход към миграцията и мобилността“. В последната част на Глава трета научната разработка представя поливариантна прогноза за развитието на евро-средиземноморските отношения. Направени са предложения за институционални и операционни реформи, съобразени с политическите и финансови възможности за тяхното осъществяване.

Като цяло приемам посочените **научни приноси** на докторант Хаджипетрова. Дисертационният труд запълва известна празнота в българската научна литература, доколкото представлява първото цялостно самостоятелно изследване на политиката на Европейския съюз по отношение на държавите от югоизточната дъга на Средиземноморския басейн. Научната разработка предлага задълбочено и цялостно изследване на Евро-средиземноморското партньорство, като са анализирани специфични проблеми на взаимоотношенията между ЕС и държавите от южното Средиземноморие.

Изследването е актуално, с оглед съсредоточаването на вниманието на докторантката върху специфично новите, действащи днес международни фактори и процеси, каквито са „Ислямска държава” и конфликтът в Сирия. Анализирани са и някои най-нови документи, свързани със средиземноморското направление на външната политика на ЕС, напр. отчетният доклад на Сметната палата относно дейността на Европейската служба за външни действия и докладът на Европейската служба за укрепване на мира (EPLO) от 2014 г.

Изследването се отличава и с оригинални типологизации, сравнителен и критичен анализ, авторски предложения и прогнози.

3. Критични бележки и препоръки

Дисертационният труд не е лишен от някой недостатъци. На някои места в изследването липсва плавен преход, или по-точно са налице изкуствени връзки между отделните изследвани проблеми. Убедена съм, че изследването би спечелило ако бе отделено място и на отношението на България към държавите от Средиземноморския регион.

Категорично считам, че подобни слабости и пропуски не дават основание да се подложи под съмнение общото добро качество на дисертационния труд.

4. Заключение

Въз основа на изложените констатации и изводи може да се приеме, че представеният дисертационен труд е качествено научно изследване, което се характеризира с висока степен на актуалност и съдържа научни резултати, които представляват оригинален принос в правната наука. Същевременно, разработката има и практико-приложна стойност. Дисертационният труд е доказателство, че докторантката има задълбочени теоретични познания в

научната област на изследването. Той свидетелства за способност за формирано научно мислене и самостоятелно провеждане на успешни научни изследвания. Видно от хода на процедурата и представените материали, следва да се приеме, че са изпълнени и формалните изисквания относно вид, обем, оформление и съдържание на дисертацията. Научната задълбоченост и особено практическото измерение на анализа придава на труда реална практическа полезност, особено за подготовката на специалисти по международни отношения.

С оглед на всичко изложено считам, че предложеният дисертационен труд **отговаря на изискванията** на чл. 6 (3) от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27 от Правилника за прилагането му.

В качеството ми на член на научното жури по чл. 9 от ЗРАСРБ давам цялостна положителна оценка на дисертационния труд на тема: „ПОЛИТИКАТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В СРЕДИЗЕМНОМОРСКИЯ РЕГИОН” и предлагам на уважаемото научното жури да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“, в откритата процедура за публична защита, на Мария Хаджипетрова-Лачова, в научна област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (Международно право и международни отношения) .

19.01.2015 г.

проф. д-р М. Карагъзова-Финкова